

AKSARAY A ZINDAN DERLEME SÖZLÜ Ü'NE KATKILAR - 3*Muammer DO AN****ÖZET**

Günümüzde ba döndürücü bir hızla geli en teknoloji, her geçen gün a ız özelliklerinin ve a ızlardaki kelime hazinesinin korunmasını güçle tirmektedir. Bu nedenle derleme çalı malarının önemi son yıllarda bir kat daha artmı tır.

Bu çalı mada, Aksaray ili genelinde yapılan derlemelerde elde edilen Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan ve Derleme Sözlü ü'nde bulunup farklı anlamlara sahip olan kelimeler sunulacaktır. Kelime varlı ı, bu ba lıklar altında; deyim, isim, sıfat, zarf ve fiil olarak tasnif edilmi tir. Çalı ma, 33 deyim ve 95 kelimedenden ibarettir.

Bu çalı ma ile a ız ara tırmalarına ve Derleme Sözlü ü'nün içerik olarak zenginle tirmesine katkıda bulunulmak istenmi tir.

Anahtar Kelimeler: A ız Bilimi, Derleme Sözlü ü, Kelime Derlemesi, Aksaray A zı.

SUPPLEMENTS OF AKSARAY DIALECT TO THE DICTIONARY OF WORD COLLECTION - 3**ABSTRACT**

Because of the rapidly changing technology in these days, it becomes difficult to protect local dialects. Fort his reason, importance of studies on word collection has more increased.

In this study, it will be presented the words which can't be find in collection of dictionary or have different meaning in the dictionaries collected in Aksaray district. Words are presented under the titles as idiom, noun, adjective, adverb and verb. In the paper there are 33 idioms and 95 other types of words.

With this study, it is intented to enrich the Dictionary of Collection and dialect stuidies in terms of content.

Keywords: Dialectology, Dictionary of Word Collection, Word Collection, Aksaray Dialect.

Giri

Türkiye Türkçesi a ızları, geni bir co rafyaya yayılmı olması itibariyle pek çok zenginli i bünyesinde barındırmaktadır. Türkoloji çalı anları için bu saha hayatı bir önem arz etmektedir. Çünkü ba döndürücü bir hızla geli en teknoloji, her geçen gün a ız özelliklerinin ve a ızlardaki kelime hazinesinin korunmasını güçle tirmektedir.

A ızlardaki kelime hazinesinin korunması için yapılan derleme çalı maları¹ günümüzde internet ortamına ta ınmı olup Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü adı altında <http://tdkterim.gov.tr/ttas/a> adresinde hizmet vermektedir.

* Dr., MEB, Ö retmen, Aksaray – TÜRK YE, E-posta: muammerdogan@hotmail.com.

Türkiye Türkçesi A ızlar Sözlü ü, elbette ki a ızlarımızdaki söz varlı ının tamamını yansıtmamaktadır. Türkiye Türkçesi a ızlarında henüz derlenmemi pek çok kelime mevcuttur. Bu kelimelerin ortaya çıkarılması ile anılan sözlük daha da zenginle ecek ve Türk dilinin engin kelime hazinesi daha da güçlenecektir.

A ız çalı malarına ve Derleme Sözlü ü'nün içerik olarak zenginle tirmesine katkıda bulunmak amacıyla çıkılan bu yolda iki makale çalı ması² yayınlanmı tır. Bu çalı ma ile ara tırmalara bir yenisi daha eklenmi olacaktır.

Çalı ma, Aksaray ilinde yapılan derlemelerde ula ılan Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan ve Derleme Sözlü ü'nde bulunup farklı anlamlara sahip olan kelimeleri barındırmaktadır. Çalı mada; Merkeze ba lı Çimeli köyü, Koçpınar köyü, Ortaköy ilçesi Ozancık kasabası, Güzelyurt ilçesi Ihlara kasabası ve Güla aç ilçelerinde yapılan derlemeler neticesinde elde edilen kelimeler a ırlı ı te kil etmektedir.

Çalı ma, “Derleme Sözlü ü'nde Bulunmayan Sözler” ve “Derleme Sözlü ü'nde Anlamları Farklı Olan Sözler” ekinde iki ba lık altında ele alınmı tır. Kelime varlı ı, bu ba lıklar altında; deyim, isim, sıfat, zarf ve fiil olarak tasnif edilmi tir. Bu çalı ma, 33 deyim ve 95 kelimedenden ibarettir. Derlenen söz varlı ının tamamı, kullanıldı ı yöredeki a ız özelliklerini yansıtmak ekilde cümle içinde kullanılmı tır. Gerek görülen yerlerde kısa açıklamalar da ilave edilmi tir.

A ız ara tırmaları ve derleme çalı maları, Türkoloji uzmanlarının vazgeçilmez görevlerindedir. Ara tırma sahasında derlenen her söz varlı ı, bu açıdan büyük bir kıymete sahiptir. Bu bilinçle sürdürülen kapsamlı ara tırmalar devam etmektedir.

I. Derleme Sözlü ü'nde Bulunmayan Sözler

A. Deyimler

- **Afarız vurmak:** Azarlamak
luma bi afarız vurd nu rmedim.
- **Akabiye u ramak:** Tehlikeli bir durumla kar ı kar ıya kalmak.
lana didim ki sen bi a abiye u rañ yavrım didim.
- **A lı yayvan:** Aklı havada.
Allı üllü giyyodu. ben de a lı yayvan bellediydim.
- **Atılmı kelle gibi olmak:** Takati kesilmek, çok yorulmak.
Dirdi ya atılmı kelle gibiyim ben, ben heç umuldayam m.
- **Aya larını kösmek:** Ayaklarını uzatmak, ayaklarını uzatarak oturtmak.
Aya larını smeden otur.

¹ Halk A zından Söz Derleme Dergisi, Maarif Matbaası. stanbul, 1939-1951; Derleme Sözlü ü, TDK Yay., Ankara, I. Baskı, 1962-1982; 2. baskı: 1993.

² Muammer DO AN, Aksaray A zından Derleme Sözlü üne Katkılar-1”, Turkish Studies 4/4, Summer 2009 (Sözlük Özel Sayısı-Dr. Yücel Da lı Anısına), s. 236-249; Muammer DO AN, Aksaray A zından Derleme Sözlü üne Katkılar - 2, Turkish Studies Volume 5/1, Winter 2010 (Eski O uz Türkçesi Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ Adına) s. 294-312

- **Ayının bala sevdi i gibi sevmek:** Hoyratça davranmak.
O nası çocu sevme ayının bala sevdi i gibi.
- **zına ba mak:** Bir ki inin sözünü dikkate almak.
Anasınıñ zına ba iyo hep
- **zının yatımı:** “Sözünden niyetinin anla ıldı ına göre” anlamında kullanılır.
Heç seniñ dü ünd ñ gibi d l, gel bi iki onu durup zınıñ yatımına óre hareket edelim.
- **Bal bıça ı gibi sarılmak:** Gönülден hürmet etmek, akrabaya, tanıdı a içtenlikle sahip çıkmak.
Nası iyi adam, bal bıça ı gibi sarılır bizlere.
- **Ba ı kesik tavuk gibi çırpınmak:** Üzüntüden feryat figan etmek, kendini yerden yere atmak.
Sakinle diremedik, ba ı kesik tavuk gibi çırpınıyollar.
- **Ba ı puñar ay l:** Rahat, huzurlu. Diledi i dibi gezebilme durumu.
imdi ba ı puñar ay l.
- **Bedine gitmek:** Garipsemek.
Düñkü lafları bedime gitti.
- **Beline çemi sarmak:** Altından kalkamayacak sıkıntıya sokmak.
Onca masrafa ne gerek vardı, adamıñ beline çemi sardılar.
- **Bo azına geçirmek:** Vermemek niyetiyle borç almak.
Önce bo azıña geçirdiñ paraları bi vir.
- **Burun indirmemek:** Yüz vermemek.
ız emmisiniñ luna burun indirmemi .
- **Cızıdan çı mak:** Yoldan çıkmak.
Bu sıpa iyce cızıdan çı dı.
- **Devenin bostanda gezdi i gibi gezmek:** Dikkatsiz, kıra döke yürümek.
özüyüñ önne ba , devenin bostanda gezdi i gibi geziyoñ.
- **Di ine ta de mek:** Olumsuz bir durum oldu unu hissetmek, endi elenmek.
Memet emmi çifti oyur da gel didi ya di ime da d di.
- **Dokuz deli i atlatmak:** Güçlük çıkarmak.
Yo arda bi ar zi ayıtı isderim, m mur baña do uz del^a atlatır dimi .
- **Döv döv kara demir:** Nasihatten anlamamak.
Nolacak döv döv kara demir, ne deseñ bo arda im.
- **Eke bilmi :** Ya ından veya kendisinden beklenmeyecek eyleri bilen, akıllı, bilgiçlik taslayan.

Seni eke bilmi seni! Bunları da mı bilirdiñ?

- **El üfelemek:** Muhtaç olmak.
Kimsiye el üfelemedim ço ükür.
- **nünü görmek:** Razı etmek.
nünü görüñ, savı dırñ gitsiñ.
- **Hal havu olmak:** Çok yorulmak.
Adamlar ama adar go durma dan hal havu oldular.
- **Harp itmek:** A ız kavgası yapmak.
ız, anasıynan harp idiyo.
- **Heç y ñ ardi olmak:** Beceriksiz olmak, basit bir i i dahi ba aramamak.
Bacım anam heç y ñ ardında musıñ, ıcı ayret it.
- **itten irezil etmek:** Sözle hakaret ederek küçük dü ürmek.
Adamı milletiñ içinde itten irezil ittiñ.
- **Keçileri seçmek:** Birine küsmek, onunla ili kileri kesmek.
ki aile vaziyet keçileri seçmi ler.
- **Mum tutturmak:** Eziyet etmek, sıkıntıya sokmak.
Güccük sıp ocaman adama mum dutturdu.
- **Pel pel ba mak:** Anlamsız, a kın bir biçimde bakmak.
Emmimgil pel pel ba a aldılar.
- **Zıllı çılık etmek:** Oyunbozanlık etmek.
Zıllıkçılık itme, adam gibi oyunuñu oyna.

B. Kelimeler

a. Adlar

a.1. Alet / E ya Adları

- **Bilgiç:** Bilgisayar.
U a lar geceynen bilgice mi gidiyoñuz?
- **Cülden:** Cüzdan.
Bazara çı ac sañ cüldenini unutma, yanıña al.
- **Dız ara:** Tarlada kullanılan bir tür tarım aleti
Arif emmi dız araynan tarlıya d ru gidiyodu..
- **Sapat:** Genellikle çocukların ku vurmak için kullandıkları, iki ucuna lastik ve lastiklerin arasına da geni bir me in parçası ba lı bulunan çataldan olu an araç.

- **İtiye:** Hamuru parçalara bölüp yuvarlamak için kullanılan bez.
tiye, tandırda hamır y rurken ullanılır.
- **Paçırca:** Tencere.
Bi paçırca sarma sarmı lar.
- **Piyik:** Pijama ve benzeri kıyafetlerde paça.
Pijamamıñ piyi i yırtılmı .
- **önnük:** Oluk.
Yiyenim bizim önnük gine buz dutmu , duz getir de eridelim bari!
- **Sa ı:** Tandırda ekmeğin için yakılan sap saman.
Biraz daha sa ı atıñ tandıra.
- **Sıdırı :** Uzun dal parçası.
u kesilen sıdırı ı buruya getiriñ.
- **Tiyare:** Uçurtma.
Rüzgar çıwınca tiyarelerimizi uçurdu.

a.7. Organ Adları

- **Çöt di :** Üst üste çıkan di .
Çöt di li olma benim için sorun deil.

a.8. Yemek / Yiyecek Adları

- **Aside:** Un ve pekmez ile yapılıp üzerine tereya ı dökülen yöresel bir tatlı türü.
ı in açörende her evde aside yapılır.
- **Burakacak:** Yo urt mayası.
oñ udan ıcık burakacak getir.
- **avÇa:** Kavrulmuş buğday.
Misafire ÇavÇa ikram edildi.
- **Pötlek:** Ha lanmış pancar.
Pötlek yöremizin me ur yeme idir.

a.9. Di er Adlar

- **Cavurtu:** Gürültü patırtı.
Yavrım dedeñ hasde, kesiñ u cavurtuy.

- **C macelik:** Per embe gününe mahsus yapılan yardım
ızım bugün cumacesi, apımıza geleniñ cumacelini eksik itme.
- **Günā i:** Güne in ısıttı ı duvar dibi
Günā iye çıalım.
- **Öcüt:** Ödünç, borç.
Bunu öcüt aldım, geri vermem gerek.
- **Sekdelemeç:** Tek ayak üzerinde sekilerek oynanan oyun.
Seklemeç oynayan gızlarıñ yanından hızla geçdi.
- **Sil net:** Yanlı davranma, kayırma.
leri, uçleri sil net.
- **Ümmeci:** meci (Birçok kimselerin toplanıp elbirli iyle bir ki inin i ini görmesi.) usulü çalı an ki ilere verilen ad.
Ümecilere bi ayran idiñ !
- **Yilpiz:** Örümcek a ı.
Tavandaki yilpizleri süpürgeynen aldı.

b. Sıfatlar

- **Aviz:** Elinden i gelmeyen, beceriksiz, eli yava .
Kele ızım nādar avizsiñ.
- **Bitirgin:** bilen, becerikli.
Bitirgin çocuk u bizim Hasan.
- **Büzülü:** ap al.
Bu gadar saf olursa tābi büzülü memmet diller.
- **Cecit:** Yeni.
Cecit mi bu traktör?
- **Eftikli:** Vesveseli, kuruntulu.
Bu eftikli ızıñ lafına ba ma.
- **aniyetsiz:** Aç gözlü.
N dar aniyetsiz bi adam mı bu!
- **Mittirik:** Ufak tefek ki i.
Ba u mittiri e, yerinde duramıyo.
- **Nekes:** Cimri

Nekes sakınır, ayran dökülür; cömert eliyle verir, ikisinin harcı bir gider.

- **Ziyinsiz:** Safça dü üncesizse hareket eden insan.

Ne ziyinsiz seniñ bu ızıñ.

c. Zarflar

- **Cı il cı il:** Parıl parıl.

Aya abıñ cı il cı il parlıyo.

- **Demberse:** Deli, çatlak (Mec.).

Deli demberse Çonu ma olum.

ç. Fiiller

- **Çüvelmek:** Herhangi bir nesnenin bir tarafına a ırlık bastı ı zaman öbür tarafının havaya kalkması

nının ardına üç seklem b dayı atınca nınıñ o u çüveldi.

- **açılmak:** Yoldan çekilmek, yolu açmak.

açılıñ len, motur geliyo.

- **urzatma :** Birine kızıp, inadına dola mak, gezmek

aç úndür deli gibi Çurzatıp duruyo.

- **Hilikmek:** Deli divane ko mak

Hilikme len, dü eciyiñ ba !

- **Kevezimek:** Çok ya lanmak, takatten dü mek.

Ay a amam artık kevezidi.

- **ısıktırma :** Kö eye sıkı tırmak, darda bırakmak

Ço buñaldım, alaca lılar ısıktırdı.

- **Kirpiklenmek:** Yarı uyur yarı uyanık halde kısa süreli uyumak

Ġanepeniñ üsdüne ıcık kirpiklendim.

- **Mörtlemek:** Zıplamak.

Ula ne Çorúuyoı mörtleyivir.

- **Oncätmek:** Telef etmek.

Bi paktırcañ sütü e gitmi bizim sıpa. Oncätmi gözelim südü.

- **Sa ıldamak:** Ani el kol hareketlerine kar ı fiziksel tepki vermek.

Sa ıldama, gör ma l , bi iy itmiyec m.

- **Tosmalamak:** Çok yemek yemekten rahatsız olmak.

Yim ço açıldı gene, tosmalayıp duruyo.

- **Tumbu mak:** Biraz kestirmek için ba ı yastı a koymak.

Belli ki çoç yorulmu , tumbu du.

II. Derleme Sözlü ü'nde Anlamları Farklı Olan Sözcükler

A. Deyimler

- **Ba mı ba rını yemek:** 1-Beklenmeyen, abartılı bulunan, garip kar ılanılan bir durumda söylenir. 2- Ölmek anlamında beddua olarak kullanılır. (Kr . DS II, 560 / Pahalanmak, fiyatı çok yükselmek)

Ba mı b rını yiyeticeler, gül gibi çoc mahvittiler.

- **Efti i daralmak:** Sıkıntısı artmak, tela lanmak. (Kr . DS V, 1671 / Canı sıkılmak)

Sınava bir hafta ala efdi im daraldı.

B. Kelimeler

a. Adlar

a.1. Alet / E ya Adları

- **Bur u:** Matkap (Kr . DS II, 797 / 1. Artezyen kuyusu, 2. Di a rısı, 3. Kurt derisi, 4. shal, 5. Musluk, 6. Ba örtüsü)

Kiri i bur uynan delelim.

- **ısdır aç:** Mandal (Kr . DS VI, 2062 / Saç tokası).

ısdır açları getir, çama ır asac m.

- **lenger:** Büyükçe le en (Kr . DS VII, 2520 / 1. Geni ve çukur tencere, 2. Büyük kazan)

Çabı , ilengeri getirirñ.

a.2. Bitki Adları

- **Zāra:** Bu day (Kr . DS XI, 4348 / 1. Sara, 2. Kaba, ilkel).

Z rayı sattıñ mı?

a.3. Hayvan Adları

- **Celep:** yi ve cins inek (Kr . DS III, 877-878 / 1. Genç, güzel, gösteri li kimse, 2. Zayıf, ince kimse, 3. Kaba yapılı, biçimsiz kimse, 4. Acemi, toy kimse, 5. Bir ya mını a mı di i tay, 6. Uzun boylu hayvan, 7. Di i deve)

urban için bir celep ba alım.

- **Evez:** Sivrisinek (Kr . DS V, 1806 / 1. Kar ılık, 2. Yerine)

Evez doldu içeri, peceyi apat.

- **adı:** Akdeniz hamsisi boyutlarında bir tür tatlı su balı ı (Kr . DS X 3733 / 1. ebek gibi çirkin kimse, 2. Sıska, 3.Korkuluk)

ada düniyen tel avıynan bi anı adı duttu .

a.4. Mekân Adları

- **Beker:** Irmak (Kr . DS II, 601 / Bekâr).

Geçenlerde bekere çimmeye gittik, çocu un biri azd b luyodu.

a.5. Meyve / Sebze Adları

- **Cülük:** Küçük salatalık (Kr . DS III, 1026 / 1. Cücük, 2. Yan kesici, 3. Yabanî bezelye)

Bahçeden t ze cülük opar da gel.

- **Firek:** Olgunla mamı ye il domates (Kr . DS V, 1868 / 1.Domates, 2. Asma kilit, 3. Ekin sapından yapılan deste)

Dün aç am deyzem bize firek cacı yapdı.

- **oruç:** Ham üzüm (Kr . DS VI, 2106 / Fındık kurdunun deldi i fındık)

Bāya gidinci icü Çoruü getirî.

- **Hırtl:** Salatalık (Kr . DS VII, 2373 / Havuç)

Pürçüklü ile hırtl alalım.

a.5. Nesne Adları

- **Çivil:** Küçük ta (Kr . DS III, 1248 / 1. Kara sinek, 2. Küçük, ufak, 3. Ye ilken ince ince do ranıp kurutulmu fasulye, 4.Ya ve su ile eritilen peynire un katıp pi irilen a)

Çocu elindeki çivilleri fırlatıvirdi.

- **Gömük:** nce çamur, balçık (Kr . DS VI, 2150 / 1. Sincapların topra a gömdükleri ceviz, 2. Derinlik, çukurluk 3. Sazlık, bataklık, 4. Çamurlu, milli su, 5. Ormandan açılan yeni tahta, 6. Kemik)

At arabası gömü e saplandı.

- **Mertek:** De nek (Kr . DS IX, 3170 / 1.Kestane a açlarını yontarak yapılan çit, 2. Kısa ve kalın tahta parçası, 3. Bir metreden uzun a aç)

Elifi görse mertek sanır.

- **Patik:** Naylondan yapılmı kadın ayakkabısı (Kr . DS IX, 3410 / 1.Ekmek küre i, 2. Dokuma tezgâhında ayakla basılan tahta, 3. Tozluk, 4. Örgü e yaların yırtılıp küçülmü ü, 5. Patates, 6. Kısa bo azlı çorap)

Anası bi çit patik almı , sevinçten uçuyodu.

- **Tenç:** Küçük le en (Kr . DS X, 3877 / Hamur yo rulan geni , bakır kap)

Anam bi tenç hamırı gendi ba ına yördu.

a.6. Yemek / Yiyecek Adları

- **gil:** Sucuk (Kr . DS VII, 2562 / 1. Igi, 2. Niyet, 3. Saban ya da pullukta öküzün boyunduru unda asılı olan, ince zincire çakılan a aç, 4. Yelkenli gemilere ba lı ufak sandal, filika. 5. Bir eye kar ı dü künlük, tutku. 6. üphe)

Ab v, nirden aldın bu i gili, amma yalıymı .

- **ay ana:** aynamı yumurta (Kr . DS VIII, 2699 / 1. Bir çe it omlet, 2. Hamsi ekme i; un, yumurta ve hamsiden yapılan bir yiyecek)

Köp n aklı eksi i kayganadan pay umar.

a.7. Di er Adlar

- **Ama:** Hala (Kr . DS I, 235 / 1. Akma, reçine, çam sakızı, 2. Kız karde , 3. Kör)

Hacca amamıñ evinde epe idiyolar.

- **Cala :** akıntı, suyun hızlı akması. (Kr . DS III, 849 / Küçük karpuz)

Gavur yirine kab sulamaya gittik, cala tan balık duttuk.

- **Dökme:** Pazarda elbise satılan açık giysi reyonu (Kr . DS IV, 1573 / 1.Tavan ve tanda kullanılan a aç kiri , 2.Denizin içindeki kayalar, 3. Hayanlara yem olarak verilen ot, 4. Yirmi kuru , 5. Çinko tabak, 6.Yeni elbise)

Dökmeden de bi iy alamadı .

- **ullu :** Çelik çomak oyununda kullanılan küçük çukur. (Kr . DS VI, 2192 / 1. Bodrum, 2. Sokak kapısının önündeki ta lık yer, 3. Kulluk, hizmet, ikram. 4. Ardiye, 5. Karakol)

Ğullū eşî de hemen başlıyalım oyuna.

- **Halayıç:** Hamal (Kr . DS VII, 2257 / 1.Kadınların ba larına sardıkları tülbentin ba ın arkasından ba lanmı durumu, 2. Bir çe it ot)

Halayıçlar kö ede bekliyorlardı.

- **Hotuç:** Sümük (Kr . DS VII, 2420 / 1.E ek yavrusu, 2. Patates ekme için açılan çukur, 3. Mide)

Hu mendili al da çocūñ hotūnu sil.

- **Kerc:** Nispet, birini üzme için veya inat olsun diye yapılan i . (Kr . DS VIII, 2751 / Zıt, ters)

Bizim Çoşunuşu Gücü kerc.

b. Sıfatlar

- **Berk:** Eli sıkı (Kr . DS II, 635 / 1.Sert, katı, sa lam, kuvvetli. 2. Hızlı olarak, çabuk. 3. Yüksek sesle)

Ot sarpta, para berkte bulunur.

- **Çimeter:** A ırını titiz (Kr . DS III, 1223 / Yemek seçen, az yiyen kimse)

Ana luñ n dar çimeter, ba asınıñ bard ndan ölse suç içmiyo.

- **Direme:** ri yarı adam (Kr . DS IV, 1513 /1. nşan ve hayvana çok yük yükleme, 2. Kıl ya da yünden dokunmuş büyük çuval, 3. Tahtadan yapılan duvar)

Bu diremeyle ba a çı amañ.

- **anime:** Çok, pek çok (Kr . DS VI, 1914 / her zaman)

Hulusi emminiñ ğanime parası var diyollar.

- **ıtır:** Yeni (Kr . DS VI, 2028 / 1.Yün alvar, 2. Uzun çorap lastik, 3. stek, heves, 4. Öç, 5. Bir çe it salatalık)

ıtır araba ile millete hava atıyo.

c. Fiiller

- **Dınarmak:** Kar ı gelmek, inatla mak (Kr . DS IV, 1462 / Dimdik ayakta durmak, dikilmek)

ar umda dınarma.

- **Dınılamak:** Sızlanmak (Kr . DS IV, 1465 / 1. Sürekli olarak gerekli gereksiz konu mak, söylenmek, mırıldanmak. 2. Topaç dönerken ses çıkarmak)

çocu ne dınılıyo.

- **Keviksinmek:** Tamah etmek (Kr . DS VIII, 2776 / Ufak ve de ersiz eylere önem vermek)

Ufaç defek iylere keviksinme.

- **Örselemek:** Sallamak (Kr . DS IX, 3349 Üzmek, zedelemek³)

ofor hâkimiyeti Çaybidince otobüsle birlikte hepimiz örselendik.

- **Sohranmak:** Birisine için için sinirlenmek.⁴

³ Örselemek kelimesinin “zedelemek anlamı” Derleme Sözlü ü’nde yer almamasına ra men Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü’ne a a ıdaki çalı manın sözlük kısmından alınıp sonradan eklenmiştir: Ahmet Buran, **Keban, Baskil ve A ın Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 210

Abim emmime sohranı duruyo.

SONUÇ

Aksaray ili, co rafi konumu itibariyle geçmi ten günümüze uygarlıklar arasında bir köprü vazifesi görmü tür. Çe itli topluluklar, bu co rafyada barınmı tır. Bu nedenle Aksaray ve yöresi, a ız ara tırmaları açısından zengin verilere ula ılabilecek bir yerle im birimidir. Bu yörede gün yüzüne çıkarılması gereken geni bir kelime hazinesi mevcuttur. Bu çalı mada, Aksaray ve yöresi a ızlarından derlenen Derleme Sözlü ü'nde yer almayan veya yer aldı ı halde farklı anlamda kullanılan 33 deyim ve 95 kelime sunulmu tur.

Derleme çalı maları sonucunda elde edilen söz varlı ı, dilimizin canlı, zengin ve geni bir ifade gücüne imkân tanıyan bir yapıya sahip oldu unu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- BURAN Ahmet, **Keban, Baskil ve A ın Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 1997, 209+11 s.
- **Derleme Sözlü ü, C. I-X11**, TDK Yayınları, Ankara 1963–1982.
- DO AN Muammer, '**Aksaray A zından Derleme Sözlü üne Katkılar-1**', Turkish Studies 4/4, Summer 2009 (Sözlük Özel Sayısı-Dr. Yücel Da ılı Anısına), 236–249.
- _____, **Aksaray A zından Derleme Sözlü üne Katkılar – 2**, Turkish Studies Volume 5/1, Winter 2010 (Eski O uz Türkçesi Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ Adına) s. 294-312
- GÜN EN Ahmet, **Kır ehir ve Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 2000, 506+24 s.
- **Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü** (<http://tdkterim.gov.tr/ttas/>)

⁴ Bu sözcük Derleme Sözlü ü'nde yer almamasına ra men Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü'ne a a ıdaki çalı manın sözlük kısmından alınıp sonradan eklenmi tir: Ahmet Gün en, **Kır ehir ve Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 2000, s. 495.